

bijna volledig vervoegd), vindt men het woordje nergens; het wordt niet eens dood verklaard, het wordt dood gezwezen. In de spraakkunst van „Dr. Holtvast” (dat is ook weer Kollewijn), die een ongeëvenaarden opgang heeft gehad bij het middelbaar onderwijs⁶⁴ (waarom is niet onduidelijk), wordt het echter even vermeld, onder het opschrift „schrijftaalkvorm”, wat de sterkste veroordeeling beteekent.⁶⁵ Het voorbeeld van den pionier Roorda, die het tenminste voor schrijvers en voor redenaars zeer nuttig achtte, en ook in brieven vaak gewenscht, al plaatste hij het evenals Van Vloten⁶⁶ buiten de spreektaal, had geen matigenden invloed op hem.⁶⁷ Geen van drieën dacht er aan — ook de twee theologen van studie niet —, dat *gij* in de spreektaal van den christen ten volle leeft, omdat hij zoo alleen in nimmer ophoudende gebeden God den Almachtige kan aanspreken. Vreemder is nog, dat in een zoo overbreed terrein overziend leerboek als Dr. Van Ham — centrale litterair-critische figuur in een zich als brengers van het „Derde Reveil” aandienende schrijversgroep — met een vakgenoot samenstelde, ook niet anders te lezen valt, dan dat het *alleen* voorkomt in de deftige taal van den redenaar en in de literatuurtaal.⁶⁸ Bij de voorbeelden van godsdienstige taal als sociale groeptaal (is daarmee aan het christelijk taalgebruik voldoende recht gedaan?) is het hem ook niet ingevallen.⁶⁹

De relatieve vormen *wiens* en *wier* heeten doode (of „dooie”⁷⁰) schrijftaal. Het moet zijn, want het *is* alleen in de beschaafde omgangstaal: *die z'n, die'r, die d'r, die hun*.⁷¹ Ook *dien* en *wien*⁷² komen op de zwarte lijst. Voor *degene* en *hetgeen* waren Kollewijn en de zijnen ook eerst wat schuw: in plaats van *die, wie, dat, wat* hoorde men „wel eens” *degene die, hetgeen (dat)*; vele jaren later zei men nog benauwder: „hoort men wel eens *h e e l s t i j f*”, maar daarna raakte de klem van de deur: zij konden vrij in en uit gaan, en behoefden heel niet meer voor het kot van de schrijftaal te vreezen.⁷³ Van Ham zwijgt; in het algemeen heeft hij voor de voornaamwoorden bijna geen aandacht; en dan zijn *ik zelve*s, *m'n eige (zelve*s), *motje mijn hebbe* toch nog belangrijker dingen dan al de aanwijzende voornaamwoorden tezamen.⁷⁴